

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

«Економічної теорії»

на тему:

«Зв'язок між заощадженнями та доходом»

(на прикладі України)

Студентки 2-го курсу групи МЕСЕ-21
напряму підготовки міжнародна економіка

Грищенко К.О.

Керівник: доцент, к.е.н. Шиманська О. П.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

_____
_____

м. Тернопіль – 2016 р.

ПЛАН

Вступ

1. Макроекономічний зміст категорій «дохід», «заощадження» та «споживання».
2. Взаємозв'язок між заощадженнями та доходом (на прикладі України).
3. Шляхи залучення заощаджень домогосподарств в економіку України.

Висновки

Додатки

Список використаної літератури

ВСТУП

Актуальність теми

Споживання, заощадження та інвестиції - процеси, які істотно впливають на макроекономічної рівноваги та зростання національного доходу. Саме тому макроекономічний аналіз рівноваги передбачає детальне вивчення споживання, заощаджень, інвестицій, їх взаємозалежності та взаємодії.

Споживання і заощадження. Споживання - загальна кількість товарів і послуг, придбаних і споживаних протягом певного часу. Справа в тому, що споживання є відображенням споживача або ефективного попиту. Економія - це не просто відкладений попит, або людські потреби, які не підкріплені купівельною спроможністю з якоїсь причини.

Споживання - це прибуток після сплати податків, витрачених на покупку товарів і послуг та економії - друга частина податку, яка не споживається. Економія означає зниження споживання. Вона може бути визначена як різниця між доходами і витратами на споживання

У той час, коли економічна система держави має певне внутрішнє розбалансування, піддається впливу тривалої жорсткої конкуренції, постійних та вкрай непередбачуваних змін в сфері функціонування суб'єктів господарства, питання економічної та фінансової стабільності є максимально актуальним.

Протягом останніх десятиліть на фінансовому ринку будь-якої держави світу відбулось багато змін.

В зв'язку з сучасними реаліями економічного та політичного життя сьогоденного Світу тема заощадження і доходу є як ніколи актуальна. Процент заощадження людини залежить від доходу. Дослідження показують, що чим більший дохід – тим більший відсоток заощаджень.

Причинами такого явища в теперішньому Світі, для прикладу в Україні, являється саме політична ситуація. Відносини з Росією від 2014 року і по цей

час проявляють значний вплив на економічну ситуацію в країні. В зв'язку з окупуванням території Донбасу, Луганської області, та Криму.

Домогосподарство до недавнього часу залишалася однією з найменш вивчених економічних одиниць. Проте, зростаюча економічна незалежність домогосподарств дана форма особливо важливе питання про наукової парадигми особистих фінансів і визначити основні пріоритети розвитку в сучасних умовах.

Аналіз останніх наукових досліджень.

Деякі аспекти економії, формування і з використанням інвестиційного потенціалу економіки знаходить своє відображення в працях провідних український вчений В. Базилевич, Б. Кваснюк, М. Савлук, С. Панчишин, О. Ватаманюк, Н. Дорофєєва, Н. Дучинська, та ін. Увага дослідників зосереджена в першу чергу на основі аналізу мотивів збереження факторів, механізми їх регулювання. Важливість наукових проблем, викликають інтерес зарубіжних дослідників. Серед них – У. Гейл, Ч. Хоріока та А. Терада-Хагівара - дослідники чинників національних заощаджень і їх довгострокової динаміки; **Метою** дослідження є аналіз взаємодій між заощадженнями і доходом. Як однієї людини так і на національному рівні.

Завдання:

- розкрити сутність понять: «заощадження», «дохід»;
- дослідити вплив заощаджень на дохід ;
- проаналізувати методи визначення впливу споживання на дохід ;
- визначити основні шляхи збільшення доходу за рахунок заощадження.

1. МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ КАТЕГОРІЙ «ДОХІД», «ЗАОЩАДЖЕННЯ» ТА «СПОЖИВАННЯ».

Такі поняття, як «дохід», «заощадження» та «споживання», - представлені у трьох концепціях: класична, неокласична та кейнсіанська. Ці три моделі дають відповіді на мотиваційні питання споживчого вибору. Важливим фактором є виявлення формування саме доходу: чи він є заданим чи суб'єкт визначає його сам.

Класична школа бізнесу виникла раніше. Засновником вважається Адам Сміт. Найвідомішими представниками є: Леон Балерас, Візер, Мільтон Фрідман, Альфред Мартан. Класична школа була при владі до середини ХХ століття.

В класичній концепції теорії споживання залежить від наявного доходу. А в аналізі розподілу поточного доходу на споживання і заощадження, - головна роль належить заощадженням.

Алгоритм, приблизно, наступний : домашні господарства рівняють користь від споживання сьогодні з вигодами майбутнього споживання, так як розуміють заощадження, як відкладене споживання. Саме тому заощадження є зростаючою функцією, що залежить від ставки відсотка, а споживання – спадна.

Розглянемо поняття «доходу», «заощаджень» і «інвестицій» під впливом Дж. М. Кейнса, як основного дослідника, на даний час, вказаної теми.

Дж. М. Кейнс дотримується традиційних поглядів і визначає дохід, як : споживання та інвестиції, а заощадження представляє як дохід мінус споживання, тобто заощадження рівні інвестиціям.

Головна відмінність теорії Кейнса від класичної і неокласичної концепцій полягає в тому, що вчений доводить, що заощадження не є основним джерелом збільшення капіталу і економічного зростання, що і переводить заощадження в інвестиції. Саме Кейнс показав, що надмірна ошадливість створює проблему надлишкової пропозиції на ринку товарів, а отже і перешкоджає економічному

зростанню.

Згідно з теорією Дж.М. Кейнса споживання - це всі продажі впродовж певного періоду, заощадження - перевищення доходу над споживанням. Ефективний попит, який складається з сукупного споживчого попиту та інвестиційного попиту, тотожний національному доходу і складається з двох частин: споживання та інвестиційних витрат бізнесу. Зайнятість є функцією від передбачуваних споживання та інвестицій¹. Необхідно, щоб величина ефективних заощаджень визначалася розмірами нових інвестицій. Дж.М.Кейнс визначив, що витрати споживання залежать від:

1. Принципів розподілу загального доходу між учасниками всього процесу;
2. Суб'єктивних потреб;
3. Розміру доходу;
4. Певних обставин.

Для зображення динаміки споживання автор ввів формулювання «схильність до споживання», як залежність між величиною доходу і тією частиною доходу, що витрачається на споживання [7,54].

Схильність до споживання – частка національного доходу, яка витрачається домашніми господарствами на споживання товарів і послуг.

Середня схильність до споживання визначається, як частка загального використання на загальний дохід.

Відмінності кейнсіанської моделі від класичної полягають також у такому:

1. якщо в класиків крива сукупної пропозиції є вертикальною, то в кейнсіанців — горизонтальною в короткостроковому періоді, тобто до виробництва за певної зайнятості;

2. якщо в класиків сукупний попит вважається стабільним і визначається грошовою масою та купівельною здатністю грошей, то в кейнсіанців сукупний попит вважається нестабільним хоча б із причини коливання інвестицій;

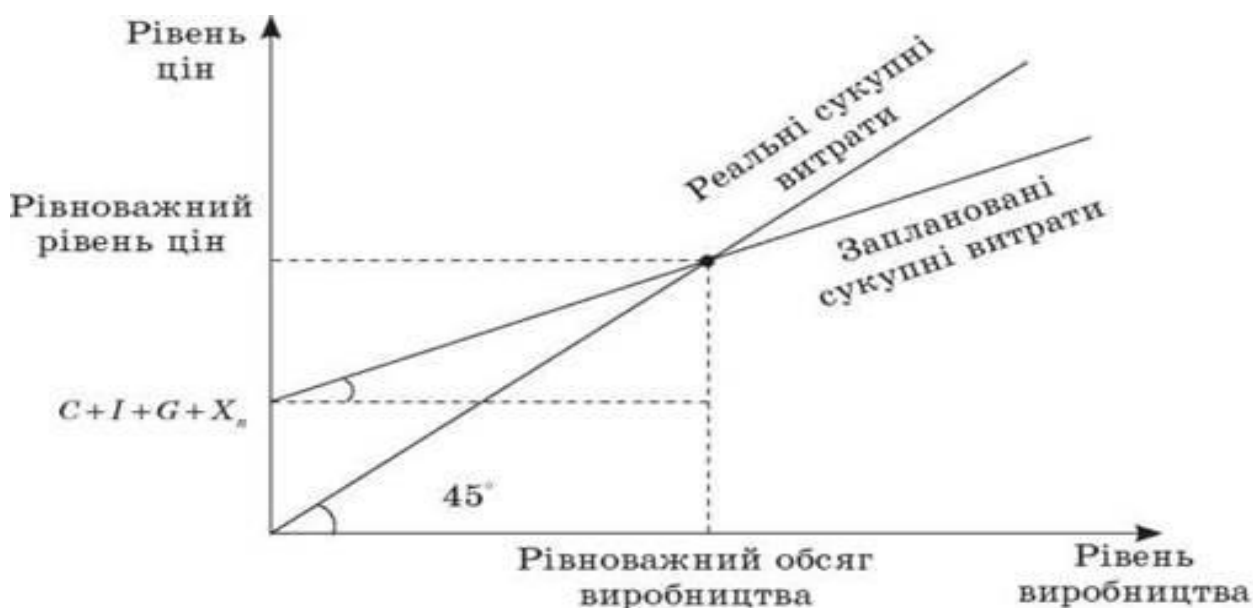
З'якщо класична модель розглядає відповідність сукупного попиту та сукупної пропозиції, взаємозалежність реального обсягу виробництва і рівня цін, то в кейнсіанській моделі увага зосереджена на взаємозв'язку реального обсягу виробництва й доходу [2, 34].

Одним з найбільш відомих способів моделювання сукупного попиту є «кейнсіанський хрест». «Кейнсіанський хрест» (або «хрест Кейнса») — макроекономічна модель, графічне зображення позитивної залежності між сукупними витратами економічних агентів і загальним рівнем цін в економіці. За допомогою цієї моделі можна визначити такі параметри, як рівноважний обсяг виробництва і загальний рівень цін в економіці, так само як і в моделі «AD - AS».

Оскільки перетин кривих сукупних витрат показує повну зайнятість ресурсів в економіці, за «кейнсіанським хрестом» можна також аналізувати фази економічних циклів. Якщо реальні витрати перевищують заплановані (тобто рівень виробництва більший за рівень повної зайнятості ресурсів), це означає, що фірми не змогли продати стільки, скільки планували, наслідком чого є зменшення обсягів виробництва продукції, підвищення рівня циклічного безробіття, тобто в країні спостерігається рецесія. Якщо ж реальні витрати менші від запланованих, коли рівень виробництва нижчий від рівня повної зайнятості, то у фірм, навпаки, менше продукції, ніж потрібно на ринку, через що вони збільшують обсяги виробництва, а отже, спостерігається підйом економіки [4, 65].

Розглянемо графік:

Модель кейнсіанського хреста [6, 109].

На рисунку 1.1: С - споживання, I - інвестиції, G - державні видатки, X_n – експорт.

Гранична схильність до споживання - це частка зміни доходу, яка витрачається на споживання.

З іншого боку, споживання може бути виражено як частина наявного доходу.

У спрощеній версії моделі кругообігу національного доходу весь наявний дохід або споживається, або зберігається.

Отже, сума схильності до споживання і граничної схильності до заощадження завжди дорівнює одиниці.

Зростання схильності до споживання збільшує витрати на споживання при даному рівні доходу - це збільшення споживання вливається в кругообіг національного доходу і призводить до збільшення сукупного попиту і національного доходу. Гранична схильність до споживання - показує частку зміни національного доходу, що витрачається на споживання.

У свою чергу зміна споживання може бути виражено як частка зміни наявного доходу.

Схильність до заощадження, в свою чергу, частку національного доходу, яка зберігається домашніми господарствами.

Гранична схильність до заощадження - це частка зміни доходу, яка зберігається.

З іншого боку, заощадження можуть бути виражені як частка наявного доходу.

У спрощеній моделі кругообігу національного доходу весь наявний дохід або споживається, або зберігається домашніми господарствами.

Отже, сума граничної схильності до споживання і буде дорівнює одиниці (зауважимо, що заощадженням є будь-яка частина наявного доходу, яка не витрачається споживачами, незалежно від того, де вона знаходиться: на банківський рахунок, під ліжком або ще де-небудь).

Зростання схильності до заощадження зменшує витрати на споживання при даному рівні доходу – збільшує вилучення заощаджень з кругообігу національного доходу, що призводить до зниження сукупного попиту і національного доходу.

Отже, заощадження це - грошові кошти, що залишилися у населення після сплати всіх податків і витрат на необхідні товари і послуги. Існують основні фактори, що визначають рівень заощаджень і мотиви, які спонукають населення здійснювати ці заощадження [4, с. 108].

Основним компонентом сукупних витрат є споживчі витрати. Це рентабельні витрати домашніх господарств на покупку необхідностей (оплата послуг, покупка споживчих речей)

Споживання також є основним компонентом валового внутрішнього продукту. У різних країнах, частка споживання у ВВП варіюється 60-70%, в результаті чого показує важливість для економічних рішень з приво́дуспоживання.

Структура споживання різна для різних груп населення (продукти харчування, непродовольчі товари, послуги і т.д.). Таким чином, в економічному аналізі з так званого «якісна поведінка», яка відноситься до середньостатистичної поведінки людей з різним рівнем доходу, які засновані на вивченні сімейного бюджету.

Пріоритети у споживанні різні, але можна виділити найбільш поширений витрат, в залежності від їх бажано для сімей: продукти харчування, одяг, освіта, охорона здоров'я, транспорт. Слід пам'ятати, багато що залежить від доходу сім'ї, або оплати будь-яких послуг. Структура споживання включає в себе такі витрати: харчування, одяг, житло, транспорт, медицина, освіта і заощадження. Їх ставлення до різних груп домогосподарств з різним рівнем доходу. Загальна тенденція, відповідно до закону Енгеля, тобто зі збільшенням доходів змінюються моделі споживання.

По-перше, збільшення загального розміру вартості харчування, що призводить до поліпшення якості продуктів харчування. Проте, доля витрат на харчування має практику зменшуватись із збільшенням доходу.

По-друге, значно збільшується як абсолютна кількість і частка витрат на купівлю товарів і послуг для соціальних потреб (охорона здоров'я, освіта, відпочинок, розваги).

По-третє, із збільшенням доходів збільшуються абсолютна та відносна частини доходу, що нагромаджуються, при заощадженні.

Таким чином: дохід домогосподарства складається з двох частин - споживання і заощадження. Заощадження - та частина доходу, яка не споживається. Вона може бути визначена наступним чином:

$$\text{Заощадження} = \text{дохід} - \text{споживання.}$$

Споживання і заощадження населення безпосередньо впливають на вітчизняні виробництва, ціни і зайнятість. Це проявляється насамперед через функції споживання і збереження, введених Д. Кейнсом.

Він вважав, що одним з головних факторів є так звана споживча схильність до споживання викликана головним психологічним законом, який характеризується: із збільшенням загального доходу відбувається і збільшення суспільного споживання, але менше, ніж збільшення доходів. В результаті, певна частка доходу не функціонує в обігу, і її кількість, відповідно, зниження попиту на споживчі товари і послуги [7, 88].

У 2004 році середні сумарні ресурси в домашньому господарстві вище середньої загальної вартості (ССВ). Це дозволяє державі, що дохід домашнього господарства поступово легалізуватися - "з тіні". Середньомісячний дохід і витрати, як правило, збільшуватися, в той час як доходи набагато вище, ніж вартість невеликої потужності вказує на те, щоб заощадити державні кошти. Так грати сьогодні в Україні заощадження домогосподарств незначну роль у формуванні інвестиційного капіталу. Але тенденція щомісячного доходу і витрат в домашньому господарстві збільшиться дещо відрізняється, а саме доходи ростуть швидше, ніж витрати, оскільки розрив між наявним щомісячного доходу і витрат поступово збільшували в майбутньому позитивно впливають як на заощадження і можливі інвестиційні рішення домашніх господарств.

Отже, схильність до споживання показує бажання придбати споживчі товари і послуги. Найбільш важливим фактором є величина доходу, частина якого є витрати на споживання. Між ними і доходом, існує певний зв'язок, який називається функція споживання. Суть його полягає в тому, що зі зростанням доходів і споживання збільшився в абсолютному вираженні, але більш повільними темпами, ніж зростає дохід.

Таким чином, частка споживання в доході має тенденцію до зниження. Ця залежність може бути відтворена на графіку:

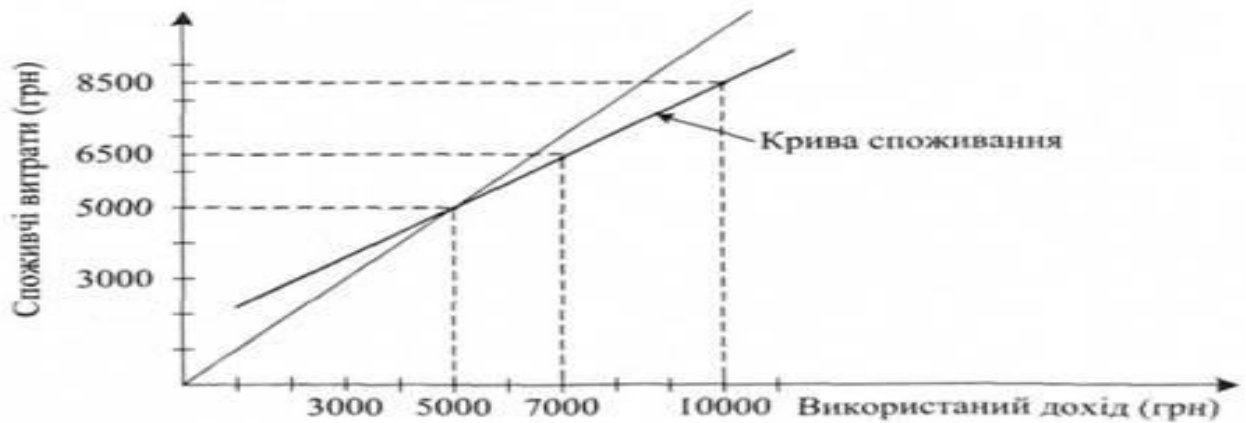

Рис.1.2. Функції споживання [5, 24]

Графік показує, що зі зростанням доходів абсолютної кількості збільшується споживання, але його частка доходів знижується. Це основна функція споживання. Остання функція пов'язана з заощадженнями. Це схильність до заощадження, що відображає бажання людей зберегти частину своїх доходів, які виділили кошти для використання в майбутньому.

На рисунку 1.2: горизонтальна вісь, як дохід домашнього господарства, а по вертикалі - їх споживання. Якщо весь дохід використовується для споживання, відносини між ним і капіталом виражається бісектрисою, для кожної точки споживання складається відповідний дохід. Але фактичний дохід і споживання в різних популяціях - різні. Якщо прожитковий мінімум на одну особу становить 5000 грн. на рік, то тій групі населення, чий дохід досягає 3000 грн., необхідно буде запозичувати 2000 грн. на людину, щоб задовольнити свої потреби. Для група сімей з доходом 5000 грн. все це споживчі витрати. Для групи з доходами 7000 грн. - 6500 грн. витрати на споживання, і заощадження - 500 грн. У групі з доходами 10 000 грн. для споживання витратили 8500 доларів і 1500 гривень – збережені [5, 25].

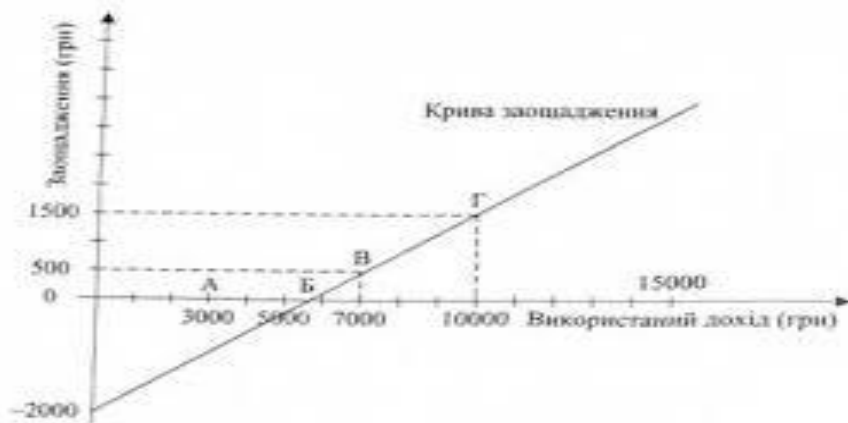

Рисунок 1.3. Графік функції заощадження.

Він показує відношення, щоб зберегти доходи. Математично крива збереження визначається за формулою: $Z = -СП + ГСЗ(Д)$

Нахил схеми економії Z визначається, як гранична схильність до заощадження, і в цьому прикладі дорівнює 0,2. Той факт, що на рисунку, можна назвати: «негативні заощадження», наочно підтверджує графік: до точки перетину графіка заощадження з віссю абсцис (в т. Е), - значення заощаджень - від'ємні.

Індивідуальне споживання представляється у вигляді мінусових заощаджень з нульовою дохід, тобто 200 грн.

Можна повністю погодитися з твердженням П. Самуельсона, що криві економії і споживання - це «сіамські близнюки». Заощадження в економічній діяльності соціуму тісно пов'язані з інвестуванням [1, 76].

2. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ЗАОЩАДЖЕННЯМИ ТА ДОХОДОМ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ)

З огляду на економічну та політичну нестабільність в країні, необхідно вивчити і зробити аналіз особливостей формування заощаджень домогосподарств в Україні. Домашнє господарство є самостійним господарюючим суб'єктом, на яку впливає діяльність соціальних, економічних, політичних та психологічних факторів. Домашнє господарство є елементом, який утворює основу, на якій інші функціональні елементи, формуючи складну соціально-економічну систему. Експлуатація та розвиток фінансової системи залежить від наявності домашнього господарства.

В даний час домашні господарства взаємодіють в основному за рахунок розробки та використання їх фінансування, включаючи управління доходами, витрат і заощаджень домашніх господарств, а останні виступають в якості фінансової основи для росту майже всіх елементів фінансової системи. Домогосподарства заощаджують доходи в двох формах: неорганізовані заощаджень, в тому числі грошових коштів і організовані (інші форми заощаджень - банківські депозити, придбання акцій та інших) (рис2.1).

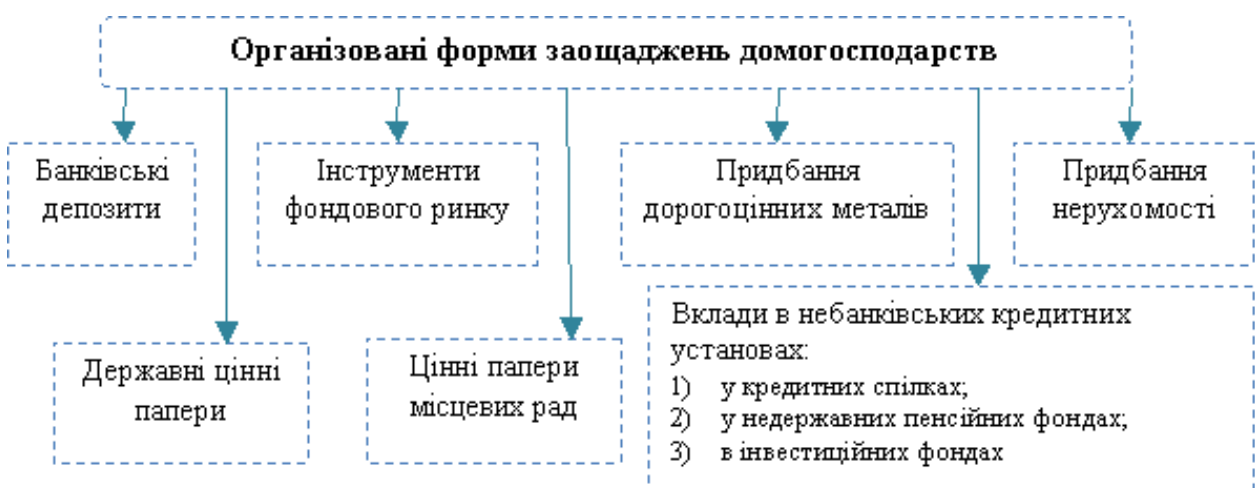

Рисунок 2.1. Структура форм заощаджень домогосподарств.

Правомірно констатувати, що наведені нище інвестиційні інструменти, крім банківських депозитів та придбання нерухомості, не користуються популярністю серед вітчизняних домогосподарств. Сьогодні найбільш

зручною формою для заощаджень, створених для забезпечення непередбачуваних витрат і для трансакційних цілей, є грошова готівка, яка не виступає інвестиційним ресурсом для економіки [4, 54].

Для домашніх господарств, в ринковій трансформації України, перш за все розглядаються параметри ліквідності і надійності. Поточний ринок фінансів України не має достатніх інвестиційних фондів, які є більш-менш ліквідні і надійні.

Економічне значення заощаджень має мікроекономічні і макроекономічні аспекти. У контексті мікроекономічних процесів, відзначимо, що форма заощаджень призводить до збільшення потреб задоволеності і диверсифікації домашніх господарств. Це ще один мотив для людей, щоб зробити більше доходів за рахунок підвищення продуктивності та професійного зростання.

З точки зору макроекономіки заощадження безпосередньо впливають на ВВП і національний дохід. Це зростання заощаджень створює ланцюг коштів вторинних витрат, чим спонукає зростання споживчого та інвестиційного попиту і відновлення економіки в діловій активності практично у всіх галузях народного господарства. У свою чергу, дякуючи цьому, забезпечується мультиплікативний ефект вітчизняного виробництва і створення умов для довгострокових тенденцій зростання.

Фінансова вартість заощаджень домашніх господарств є їх безпосередній впливом на фінансовий ринок, в тому числі надання необхідних фінансових ресурсів.

За аналізом динаміки доходів населення України та їх структури впродовж 2006 – 2014 рр. виявляється їх поступове зростання. Базову частину, в доходах домогосподарств, займає заробітна плата, на другому місці – соціальні допомоги, де основна частина - пенсії та виплати з фондів соціального страхування (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Динаміка доходів населення України впродовж 2006-2014рр.[3,44]

**Динаміка доходів населення України та їх структура впродовж
2006 – 2014 рр., млн. грн**

Період	Доходи населення, всього	Заробітна плата	Прибуток та змішаний дохід	Доходи від власності (одержані)	Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти
2006	472061	205120	69186	13855	183900
2007	623289	278968	95203	20078	229040
2008	845641	366387	131139	28432	319683
2009	894286	365300	129760	34654	364572
2010	1101175	449553	160025	67856	423741
2011	1266753	529133	200230	68004	469386
2012	1457864	609394	224920	80769	542781
2013	1548733	630734	243668	87952	586379
2014*	1531070	611656	257426	92016	569972

У 2009 році в порівнянні з 2008 роком доходи зросли лише на 5,8%, тоді як в попередні періоди доходи домашнього господарства: в 2007 році збільшився на 32,0%, а в 2008 році - на 35,7%, через фінансово-економічної кризи в країні. Аналогічна ситуація спостерігається і сьогодні: в 2014 році виручка зросла лише на 6,2%, а в 2015 році - на 3,6%. За даними Національного банку України в першій половині 2016 року доходи склали 763.926 млрд.грн.

За даними соціологічних досліджень, проведених в Полтавській області, встановлено, що значна частина населення вважає свою фінансову підтримку, за рахунок заробітної плати - низького рівня, особливо тих, хто працює в тих областях, які знаходяться на повному або частковому фінансуванні бюджету. Це показує і індекс реальної заробітної плати (графік 2.3), кількість якого спадаючий з кожним роком, а в 2014 році було 93,5%. Зниження реальної заробітної плати виникає через складну економічну ситуацію, політичну нестабільність, воєнні дії в східній частині України та інфляційні процеси в девальвації країни і валюти.

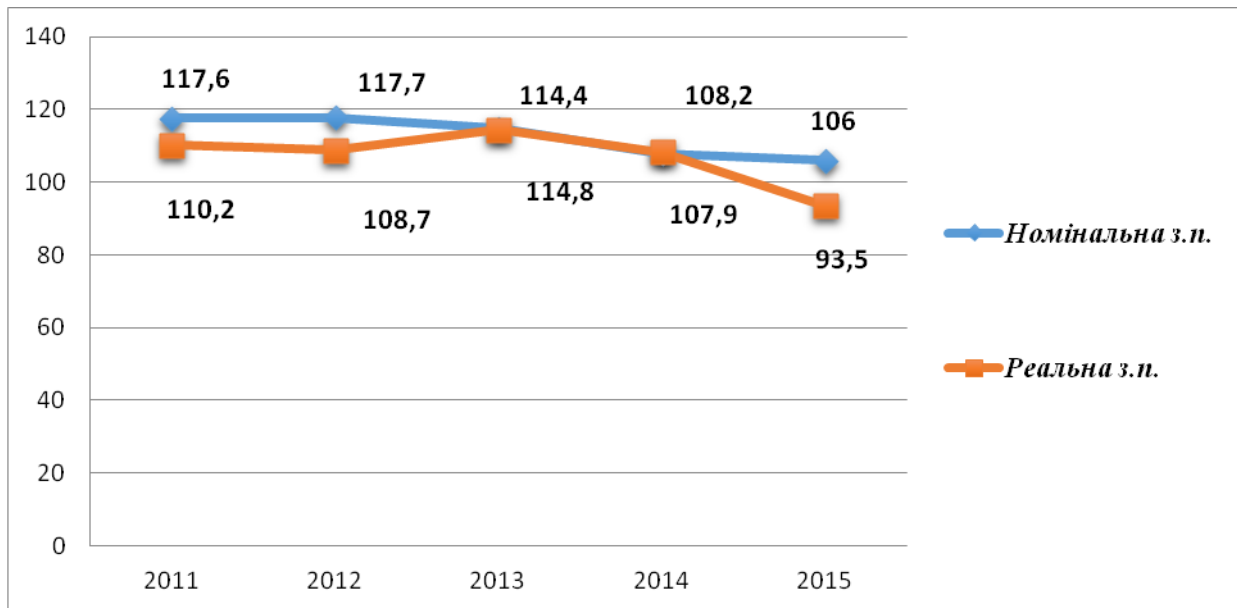

Рис 2.3. Динаміка індексів реальної і номінальної заробітної плати найманих працівників в Україні 2011-2015рр.

Проведений аналіз динаміки витрат і заощаджень населення України протягом 2011 - 2015 років свідчить про те, що основну частину в доходах громадян займають витрати: так, в 2015 році їх питома вага склала 94,6% від загальних доходів домогосподарств, і з кожним роком їх розмір збільшується, оскільки збільшуються і доходи населення. Значну питому вагу у видатках населення в 2015 році займають витрати на придбання товарів і послуг - 90,1% і поточні податки на доходи, майно - 5,2% (табл.2.4). Таким чином, добробут домогосподарств безпосередньо пов'язаний з податковою політикою, яку проводить держава. Підвищення добробуту домогосподарств залежить від рівня податкового навантаження на них. Заощадження в 2015 році склали 5,4% від загальної сукупності доходів населення. У 2013 році в порівнянні з 2012 роком заощадження зменшилися на 31014 млн. грн., А в 2015 році - на 32946 млн.

Таблиця 2.4.

Доходи та заощадження населення

Показник	Часовий період				
	2011	2012	2013	2014*	2015*
Доходи населення	126675 3	145786 4	1548733	1531070	1527095
Витрати	114363 0	131058 4	1432467	1447750	1489506
Придбання товарів та послуг	103063 5	119479 1	1304031	1305001	1400041
Доходи від власності	29064	18567	21091	26592	28432
Поточні податки на доходи, майно.	83 931	97226	107345	116157	118003

В тому числі:

Внески на соціальне страхування	13827	16004	16273	15944	14856
Інші поточні трансферти	9421	12506	18129	24669	25750
Заощадження	123123	147280	116266	83320	79769
Нагромадження не фінансових активів	-1159	-2954	5378	1733	2487
Приріст фінансових активів	124282	150234	110888	81587	78479

З огляду на той факт, що грошовий дохід повинен бути створений з трьох основних джерел (заробітна плата, доходи від підприємницької діяльності та фінансово-кредитних операцій, соціальні трансферти) і витрат домашніх

господарств вважають частку податків і добровільних платежів і заощаджень в аналізі особистих фінансів, обсяг фінансові ресурси не тільки, а й в момент їх розподілу, тобто наявність певних відносин "мало грошей" і "довгі гроші" в бюджеті сім'ї. "Короткі гроші" в сімейному бюджеті - видав зарплату, бонуси та інші разові витрати, в першу чергу через споживання електроенергії. "Довгі гроші", які використовуються в сімейному бюджеті на фінансування народження дітей, довгострокових інвестицій, фонд самострахування, створення матеріальних цінностей, а також інших.

За даними Національного банку України в першій половині 2015 року заощадження склали 4.483 млрд. грн. Ці зміни викликані економічною та політичною ситуацією в країні. Як наслідок, виникли проблеми в банківському секторі, інфляційні очікування та недовіра населення, як до банків, так і до фінансових ринків в цілому. Таким чином, в 2015 році в порівнянні з 2013 р, фінансові активи зменшилися на 3.645 млрд. дол. США, ріст фінансових активів знизився на 29.301 млрд. грн., Зокрема, за рахунок скорочення цінних паперів на 73,813,000,000th дол.США. і збільшення заощаджень в іноземній валюті - 8.303 млрд. грн., що викликано девальвацією національної валюти.

3. ШЛЯХИ ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

При виясненні щодо правильного розташування заощаджень головним є визначення з їх необхідністю та нормою, правильний інвестиційний інструмент, з урахуванням його ризику та можливого доходу, а також терміну вкладання коштів.

Виходячи з важливості заощаджень населення для економіки країни перед державою стоїть завдання максимально залучити їх у економічний оборот. Сучасна фінансова система має в розпорядженні велику кількість напрямів інвестування вільних грошових коштів, а саме:

- внесення коштів на депозит у банку;
- придбання цінних паперів (акцій, корпоративних облігацій, облігацій внутрішньої державної позики тощо);
- внесення коштів до статутного капіталу підприємств;
- участь у кредитній спілці;
- внесення коштів до інститутів спільного інвестування тощо.

Крім того, вільні грошові кошти можуть використовуватись для:

- купівлі валюти з метою хеджування ризиків від девальвації національної грошової одиниці;
- купівлі цінних металів;
- купівлі антикваріату, картин, дорогоцінного каміння;
- участі у фондах фінансування будівництва та фондах операцій з нерухомістю;
- купівлі нерухомості тощо.

На думку С.А. Белозьорова такі інвестиції є "квазізаощадженнями", оскільки вони є мало ліквідними та не передбачають вкладання коштів у фінансову систему[6,218]

Від правильності визначення найбільш ефективного шляху інвестування залежить можливість, або неможливість отримати дохід та зберегти основну суму інвестицій

Найпопулярнішим напрямом інвестування, серед домашніх господарств України, є розміщення коштів на депозити в банку і переведення в іноземні валюти. При наявності більшої кількості коштів – вкладають в нерухомість.

Для залучення коштів господарств держава повина представити пропозиції населенню, щоб обидва учасника процесу мали користь. Так як держава, в якості користі, отримує кошти, від домашніх господарств, для інвестицій в державу. То необхідно представити населенню стимул віддавати свої заощадження країні.

Банківський депозит являється найменш ризикованим інструментом інвестування, для населення. Це пов'язано, перш за все, з наявністю Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, члени якого компенсують для переважної більшості українських банків, вкладників в межах 200 тис грн суму коли відбувається визнання банку неплатоспроможним. При проведенні вкладів в державних банках, існує державна гарантія повернення. Крім того, цей інвестиційний метод не вимагає володіння спеціальними знаннями в фінансовому секторі, так як інтересу досить, щоб відкрити рахунок у банку, але і надійність банку повинні враховувати, щоб не втратити гроші.

Невиконання компаній та установи фінансування своїх зобов'язань призводить до того, що домогосподарства зберігають вільні кошти поза фінансового ринку в національній валюті або стабільній іноземній. За оцінками експертів, більше 50% економіки України перебуває в неформальному секторі, тому і існують "чорні" і "сірі" зарплати. Таким чином, ми можемо припустити, що найменше, 50% економії, займані в неорганізованих формах. На думку експертів з Асоціації українських банків: за межами банківської системи перебуває 500-700 мільярдів доларів США, що за мінімальними оцінками вище на 1,3, ніж доходи державного бюджету України

в 2014 році, що складало близько 65% прямого державного боргу України в 2,5 рази більше, ніж резерви Національного банку України.

В даний час, для населення, немає ніяких підстав для надійності, що дозволило б замінити банківський депозит і заощадження в іноземній валюті.

Саме тому від наявності незадоволеного попиту в період кризи вільні кошти вкладаються в нерухомість, транспортні засоби та побутову техніку.

Але з вересня 2014 року спостерігається спад і на цих ринках, а в руках у населення, як і раніше великі суми, що без достатнього ефективних дій Кабінету Міністри України та Національного банку України, не можуть бути перетворені в інвестиційні фонди.

Розрахувати обсяг неорганізованих заощаджень населення вкрай складно через відсутність надійних статистичних даних про кількість жителів, чії інвестиції знаходяться в іноземній валюті, золоті, цінних паперах та інших інвестиційних площадках. Крім того, цей процес ускладнюється за рахунок існування тіньової економіки.

В кінці жовтня кількість вкладів населення склала 401 548 млн, 40 403 млн гривень, або 9,14% менше, ніж в кінці 2013 року. Таким чином спотерігається, збільшення частки коштів, що знаходяться на поточних рахунках (від 19,68% до 23, 26% за 10 місяців 2014 роки) і скорочення коштів на депозити від 1 до 2 років вниз (від 49,40% до 42,37%), що означає зниження довіри до банківської системи і невизначеність щодо їх майбутнього доходу.

Аналіз динаміки депозитів в національній та іноземній валюті, показав, що в 2014 місцеві валютні депозити були скорочення протягом 10 місяців на 47 403 млн або 18.39% на рік, на відміну від тенденції зростання депозитів, який спостерігався в останні кілька років. Сальдо в іноземній валюті з точки зору місцевої валюти, як правило, збільшення (на 7,000 млн, або 3,80%), але ця тенденція обумовлена девальвацією валюти, яка почалася більш ніж на 60% по відношенню до долара і близько 50% - євро, так як швидкість набору НБУ.

Через девальвацію структура депозитного портфеля банків, що розглядаються, в іноземній валюті склала 35% протягом 10 місяців 2014 року(рисунок3.1).

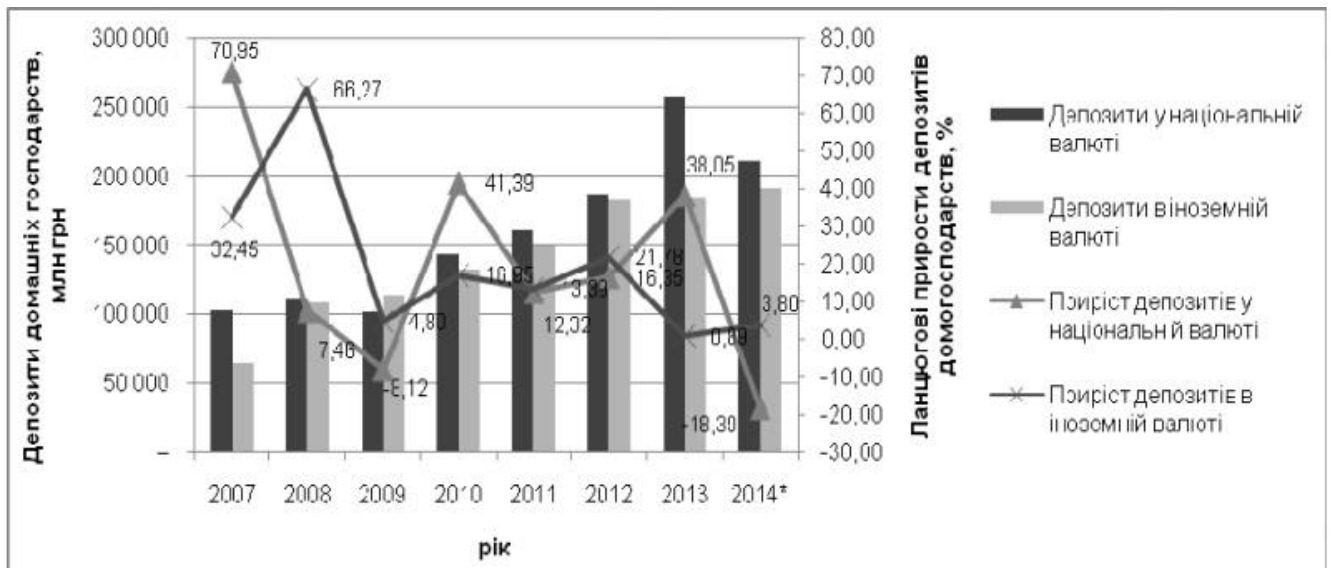

Рисунок 3.1. Динаміка депозитів домогосподарств у національній та іноземній валюті, 2007-2014рр.

Ставки по депозитам у гривнях в 2014 році коливаються від 8 до 26% залежно від терміну розміщення та надійності банку, а в доларах США – 2,5-12,5%. У жовтні 2014 середньозважена ставка по депозитам домашніх господарств в цілому по банківській системі України складала 13,2%, в тому числі у гривнях – 18,3%, доларах – 8,0%, євро – 7,4%. Оскільки індекс споживчих цін за січень-жовтень 2014 року склав 19,8%, то за існуючих темпів інфляції банківський депозит дозволить уповільнити знецінення заощаджень, але дозволить покрити інфляцію тільки за використання максимальної ставки.

Відтік депозитів з банків спричинений збільшенням недовіри до банківських установ України, що підкріплюється зростанням кількості банків, в яких була введена тимчасова адміністрація та тих, що перебувають на стадії ліквідації. Станом на 9 грудня 2014 року у стадії ліквідації знаходяться 23 банки та ще щодо 16 банків, строк ліквідації яких завершено, вживаються заходи по їх виключенню з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців [5, 5].

Інвестиції населення в кредитні спілки.

Ще однією областю інвестиційних фондів, їх інвестиції в кредитні спілки. Але офіційна статистика показує, що популярність цієї тенденції зменшується з кожним роком, і це свідчить про те, що кількість кредитних спілок за 9 місяців 2014 р знизилася на 35 одиниць або на 5,6% (624-589 одиниць) і повинні знижуватися в 2009 році як показника.

Частка членів кредитної спілки, які мають витрати на депозити, в середньому, 4% від загальної вартості, яка явно демонструє непопулярність напрямок інвестицій, незважаючи на повернення депозитів порівняно з депозитами в банках. 30 вересня 2014 року залишки на рахунках членів кредитних спілок склали \$ 1,1 млрд, за станом на 2013 рік в кінці 227500000 грн менше, хоча в 2012-2013 роках спостерігається тенденція, що число збільшується.

Інститут спільного інвестування

Переваги цих інвестицій є те, що вона не вимагає володіння професійними навичками, а вкладаються компаніями з управління інвесторами активів фонду в фінансових і нефінансових активів, зібраних і доходи потім пропорційно відпрацьованому акціонерів КІФ або інвестиційні сертифікати інвестиційних фондів ставлення до купується кількості цінних паперів, розподілених.

Але в той час як існує великий ризик, так як можливість доходу і збереження активів буде залежати від якості управління і сформований інвестиційний портфель пристрою, тому що немає ніяких гарантій повернення вкладів, так як інвестори і власники і не гарантується повернення дорогоцінних інвестиційних фондів, так як вони залежать від динаміки зміни цін на цінні папери і суми виплачених дивідендів і відсотків по ним. Тому для того, щоб вибрати правильну інвестиційну власність, вимоги повинні перевірити, за якість програми управління активами. Крім того, інвестиції в ІСІ не завжди проходить гладко, особливо закриті ІСІ цінних паперів. Додаткові витрати ІСІ користувачів, які вони повинні платити за послуги

компаній з управління активами, хоча ці витрати не перевищують більш ніж на 10% від середньої вартості чистих активів.

Навіть окремі інвестори можуть вкладати гроші на валютному ринку або на фондовому ринку, але і по відношенню до таких інвестицій без фінансового посередника такі інвестиції вимагають спеціальних знань і практичного досвіду. Рентабельність цих інвестицій буде прямо залежати від здатності до ризику і здатність інвестора адекватно оцінити її.

Таблиця 3.2.

Порівняльна характеристика можливих фінансових інвестицій домогосподарств

Характеристика	Банк	Самостійне управління	Інститут спільного інвестування			Кредитна спілка
			Відкритий	Інтервальний	Закритий	
Дохід	мінімальний	Залежить від кваліфікації інвестора	середній	середній	високий	середній
Ризик	мінімальний	Залежить від кваліфікації інвестора	середній	середній	високий	високий
Кваліфікація інвестора	нульова	висока	мінімальна	мінімальна	мінімальна	нульова
Оподаткування	15 (17) %	Дохід від продажу цінних паперів – мінус витрати на їхнє придбання – 15 (17)%	Дивіденди, що сплачуються КУА внаслідок розподілу прибутку КІФ та ПІФ, оподатковуються за ставкою 15%. Інвестиційний прибуток від продажу ЦП Фонду оподатковується за ставкою 15% (виникає лише з припиненням права власності інвестора на ЦП Фонду)			15 (17) %
Витрати	мінімальні	Комісійні брокеру + плата за торговий термінал + інші витрати	Виплата винагороди КУА, зберігачу, реєстратору, оцінювачу майна та аудиторю, інші витрати, пов'язані з управлінням Фондом. Їхня сума не може перевищувати 10% середньорічної вартості чистих активів Фонду.			мінімальні
Ліквідність	висока	Залежить від об'єктів та обсягів інвестування	висока	низька	дуже низька	висока

Слід зазначити, що фінансові потоки між суб'єктами фінансового механізму показав трансформацію як непряме (споживанням) і безпосередньо (через посередництво економії) впливу особистих фінансів чітко відображають ресурси для інвестицій економіки України. В цьому аспекті також слід зазначити, що незалежно від фактичного існування всіх суб'єктів поліпшення інвестиційних заощаджень, структур ефективності, такі як небанківських кредитно-фінансових інститутів (особливо страхових компаній, пенсійних фондів та інститутів спільного інвестування) і фінансового кредитного ринку (біржі, брокерські та дилерські компанії і т.д.) є низькими ефективними. Це пов'язано з:

- Зниження попиту на інвестиційні інструменти;

- Низька фінансова грамотність;
- Слабка правовий захист прав боржників;
- Погана інфраструктура фінансового ринку і так далі.

Проте, як зазначає Т. Кізима, ситуація в Україні є повчальним, оскільки фінансове становище домогосподарств безпосередньо впливає на вибір інвестиційних інструментів. Країни банківські депозити (63%), що "багатше" доводиться лише 28%, зроблений з більшою часткою вкладів в цінні папери, страхові та пенсійні програми, і багато іншого - так знаходяться в «бідних» країн, найбільш популярних консервативних інструментів. Світовий досвід показує, що грошові кошти для інвестування в країнах, що розвиваються (включаючи Україну), основною метою в іноземній і національній валюті є не стільки дохід, як проводить своє значення в зв'язку з інфляцією. Справді, в країнах з нестабільною економікою домогосподарства несуть грошові інвестиції, в першу чергу з метою страхування інфляції, а вже потім, якщо це можливо, їх використання в якості капіталу. У цьому сенсі особливо важливо для поліпшення фінансового механізму трансформації грошових коштів в інвестиційні фонди економіки, відсутність якої в даному випадку, є одним з найбільш важливих передумов для економічної та фінансової кризи.

ВИСНОВКИ

Сутність споживання як стадії процесу відтворення полягає в індивідуальному і спільне використання населенням споживчих благ з метою задоволення матеріальних і духовних потреб людей. При розгляді споживання як елемента сукупного попиту йдеться про витрати домашніх господарств на купівлю товарів і послуг. При макроекономічному аналізі проблема формування споживчих витрат у поточному періоді трактується як задача міжчасового вибору споживачів. Домогосподарства роблять вибір між споживанням сьогодні і збільшенням споживання в майбутньому. Але можливість збільшення споживання в майбутньому залежить від заощаджень в сьогоденні періоді. Разом з тим заощадження, зроблені в сьогоденні періоді, є не що інше як вирахування з поточного споживання, оскільки заощадження - це частина наявного доходу, не використана на споживання.

Під час свого функціонування, кожна країна потребує залучання коштів для сприяння економічному розвитку. Україна, в той час як існує необхідність проведення економічних реформ системи і нинішньої кризи, відчуває цю потребу дуже серйозно.

Одним з джерел ресурсів заощадження домогосподарств, що через механізм фінансового ринку допоможе задовольнити потреби підприємств в позикових коштів і формування власного капіталу. А також дозволять державі фінансувати власний капітал і поточні витрати, на покриття дефіциту державного та місцевих бюджетів.

З іншого боку, конвертування заощадження в інвестиції дає змогу отримати додатковий дохід, який призведе до зростання споживчого попиту і збільшення якості життя. Зростаюча потреба споживачів заохочують підприємства збільшувати обсяг виробництва, що призведе до збільшення платежів до бюджету та позабюджетних фондів, що потягне за собою податки, збори, обов'язкові платежі. Це також підвищить податкові зобов'язання

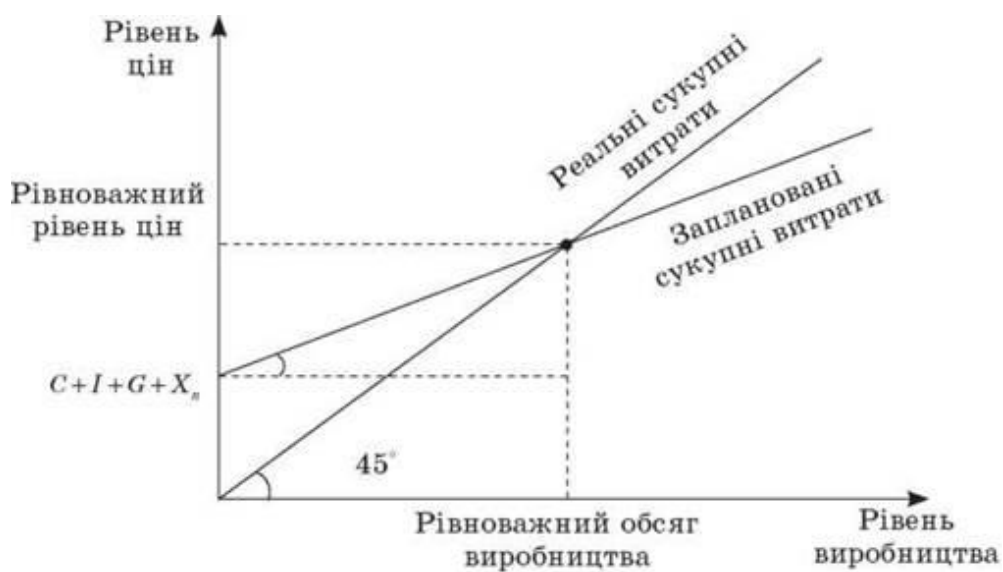
фізичних осіб, шляхом збільшення об'єкту оподаткування, що призводить до зростання доходів частини бюджету. Це означає, що перетворення неорганізованих заощадження домогосподарств в інвестиції збільшить дохід населення, дохідну частину державного бюджету України, доходи від приросту капіталу і прибутки суб'єктів господарювання, які, в свою чергу будуть сприяти збільшенню ВВП і поліпшення умов життя.

Отже, фінансова стійкість домогосподарств в Україні є дуже значною і відповідні керівні фінансові вкладення призведуть до істотного збільшення інвестиційних процесів і поліпшення економіки держави. Але поведінка населення, з урахуванням нинішньої економічної реальності, цілком раціональна і, в основному, зосереджена на зведення до мінімуму ризику втрати своїх заощадження. Таким чином, щоб змінити цю ситуацію, уряд і Національний банк України повинні докласти зусиль для стабілізації економічної і політичної ситуації в країні, підвищення реальних доходів населення, забезпечення надійності банківської системи та вдосконалення податкового законодавства. В результаті оцінки, основні напрямки цього виду можуть бути визначені для фінансування інвестицій домогосподарств мобілізації: - розробка і просування приватних пенсій, повернення більш ніж на 35% - на фондовому ринку в Україні, щоб підвищити рівень державного.

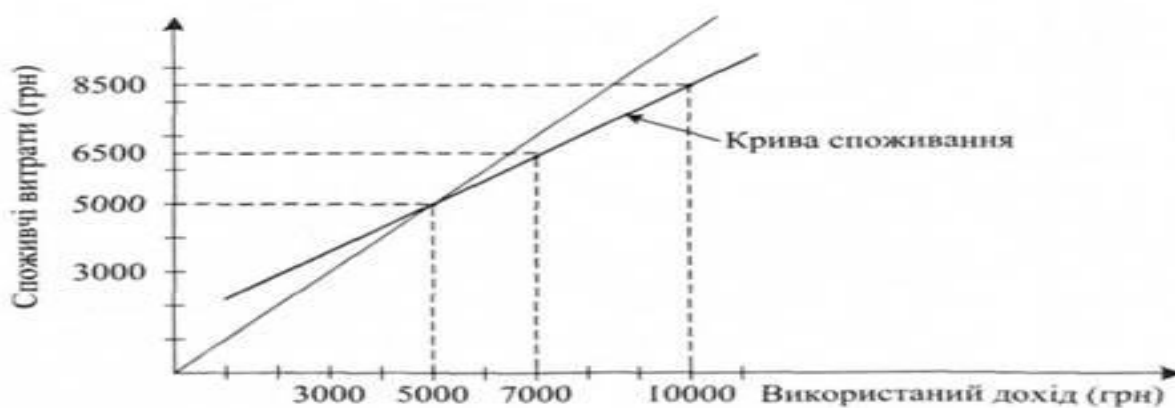
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кізима Т.О. Заощадження домогосподарств: світовий досвід і вітчизняні реалії [текст] / Т.О. Кізима // Інноваційна економіка. — 2013. — № 7. — С. 171—176.
2. Крупа В.Р. Формування заощаджень домогосподарств та їх вплив на соціально-економічний розвиток країни / В.Р. Крупа // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. — 2013. — Т. 18. — Вип. 1/1. — С. 178—181.
3. Нагайчук В.В. Заощадження домогосподарств як джерело інвестицій в національну економіку / В.В. На* гайчук. // Економіка. Управління. Інновації. — 2014. — № 2.
4. Одінцова Т.М. Заощадження населення як дже* рело інвестиційних ресурсів української економіки [текст] / Т. М. Одінцова // Бізнес Інформ. — 2014. — № 7. — С. 89—92.
5. Пасажко Т.С. Шляхи вдосконалення фінансового механізму трансформації заощаджень населення в інве* стиційні ресурси економіки України [текст] / Т.С. Па* сажко // Інвестиції: практика та досвід. — 2015. — № 10. — С. 85—89.
6. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Національний банк України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57896.
8. Роль фінансів домогосподарств у фінансовій системі України в контексті глобалізації. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/1_28_2010/28_01_04.pdf.
9. Фінанси домогосподарств в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2015/26.pdf

ДОДАТОК 1

1.1. Модель кейнсіального хреста

1.2. Графік споживання

1.3. Графік функції заощадження

ДОДАТОК 2

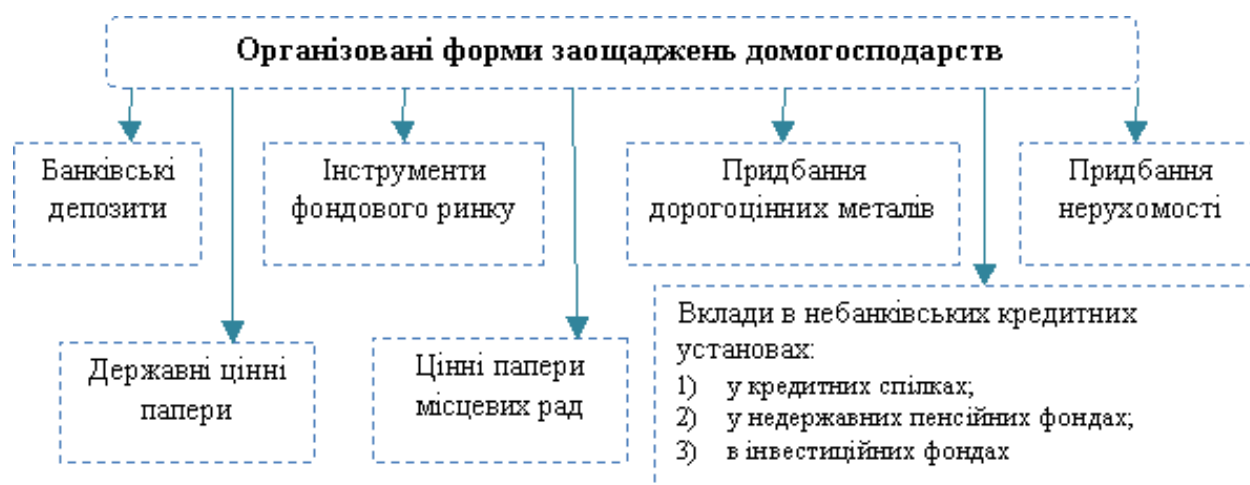

Рисунок 2.1. Структура форм заощаджень домогосподарств.

Динаміка доходів населення України та їх структура впродовж 2006 – 2014 рр., млн. грн

Період	Доходи населення, всього	Заробітна плата	Прибуток та змішаний дохід	Доходи від власності (одержані)	Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти
2006	472061	205120	69186	13855	183900
2007	623289	278968	95203	20078	229040
2008	845641	366387	131139	28432	319683
2009	894286	365300	129760	34654	364572
2010	1101175	449553	160025	67856	423741
2011	1266753	529133	200230	68004	469386
2012	1457864	609394	224920	80769	542781
2013	1548733	630734	243668	87952	586379
2014*	1531070	611656	257426	92016	569972

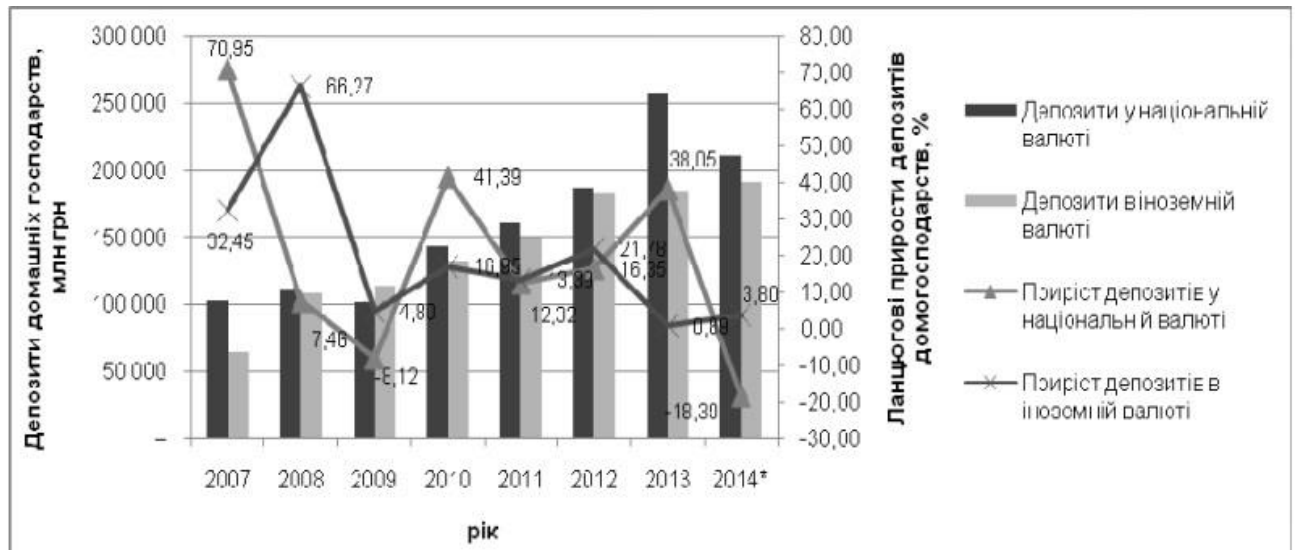

Графік 2.3. Динаміка індексів реальної і номінальної заробітної плати

ДОДАТОК 3

Характеристика	Банк	Самостійне управління	Інститут спільного інвестування			Кредитна спілка
			Відкритий	Інтервальний	Закритий	
Дохід	мінімальний	Залежить від кваліфікації інвестора	середній	середній	високий	середній
Ризик	мінімальний	Залежить від кваліфікації інвестора	середній	середній	високий	високий
Кваліфікація інвестора	нульова	висока	мінімальна	мінімальна	мінімальна	нульова
Оподаткування	15 (17) %	Дохід від продажу цінних паперів – мінус витрати на їхнє придбання – 15 (17)%	Дивіденди, що сплачуються КУА внаслідок розподілу прибутку КІФ та ПІФ, оподатковуються за ставкою 15%. Інвестиційний прибуток від продажу ЦП Фонду оподатковується за ставкою 15% (виникає лише з припиненням права власності інвестора на ЦП Фонду)			15 (17) %
Витрати	мінімальні	Комісійні брокеру + плата за торговий термінал + інші витрати	Виплата винагороди КУА, зберігачу, реєстратору, оцінювачу майна та аудиторю, інші витрати, пов'язані з управлінням Фондом. Їхня сума не може перевищувати 10% середньорічної вартості чистих активів Фонду.			мінімальні
Ліквідність	висока	Залежить від об'єктів та обсягів інвестування	висока	низька	дуже низька	висока

Таблиця 3.2. Порівняльна характеристика можливих фінансових інвестицій домогосподарств.

3.3. Динаміка депозитів домашніх господарств